

פקה חיים צעירים

גן לאומי ירקון

החוברת של:

הורים, שימו לב: שטח גן לאומי ירקון מורכב ממתחם מקורות הירקון, ממתחם תל אפק (אנטיפטריס) וכן מהשטח הפתוח שביניהם. החוברת מתאימה לשני המתחמים (גם כרטיס הכניסה תקף לשני המתחמים באותו היום). אם החלטתם לבקר רק במתחם אחד, כדאי לדעת שכדי להשתתף בטקס ניתן להשלים חמש משימות בלבד מתוך החוברת. משימות למתחם מקורות הירקון: מס' 1,2,3,4,5,6 משימות למתחם תל אפק: מס' 5,6,7,8,9,10

ילדים שלום

אני ארצי, אני שובב, אני כמוכם צעיר, אני יעל, ואני אוהב לטייל ברחבי ישראל. הייתי גם במבצר נמרוד, בעתיקות קיסריה, במערת הנטיפים, במצדה, במערות בית גוברין ובשמורת האלמוגים. במדבר, בחורש, בחוף ובים. בכולם אני מטייל ושומר עליהם גם! רוצים להצטרף אלי? לעשות כיף, ללמוד דברים מרתקים וגם לשמור על הסביבה? רוצים? מצוין! אז בואו נטייל באהבה.

קחו את החוברת וביחד נטייל בגן לאומי ירקון. הצטרפו אלינו ותהיו "פקחים צעירים", ובדרך תלמדו איך נהנים ומטיילים נכון. אז קדימה!

הרימו רגליים וקרניים, קחו עט והורים, נפתור חידות ונבין את סוד הדברים. וכאשר תסיימו את כל המשימות תוכלו להתייצב לטקס, שהוא יום חג, לקבל את התעודה וגם את התג!

שלכם באהבה,
ארצי

« משימה 1

טחנת הקמח אל-מיר: האדם והנחל

לכו לטחנת הקמח אל-מיר ועימדו ליד שלט ההסבר. מבנה האבן היה בעבר שוקק חיים. קראו את שלט ההסבר והבינו כיצד פעלה הטחנה.

אילו שימושים נוספים מצא האדם במימיו של הירקון במהלך ההיסטוריה? סמנו V ליד האיורים המתאימים (רמז: רק 6 מתוך האיורים נכונים).

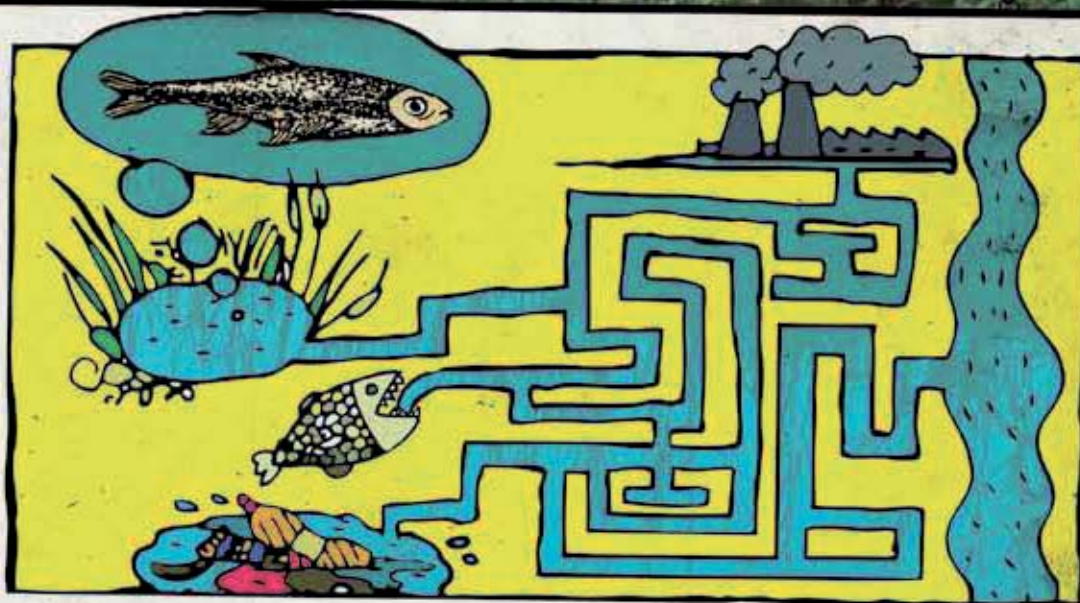
פקחים
צעירים
בן לאופי ירקון

הקיפו את הגדר לצידה השני של טחנת הקמח, ועימדו ליד שלט ההסבר של בריכת לבנון הירקון

« חשימה 2 לבנון הירקון: יחיד במינו

מדוע דג זה כה חשוב עד שזכה לקבל בריכה משלו? השלט יספק לכם את ההסבר המרתק.
 כעת עזרו לדג הקטן להגיע מהבריכה בחזרה אל נחל הירקון והיזהרו מהסכנות האורבות לו בדרך.

הידעת?

דג לבנון הירקון נחשב למין אֶנְדֶּמִי. כלומר, הוא יחיד במינו בעולם ונמצא רק באזור זה. הנה שיטה לזכור את המילה: "אנדמי" נשמע קצת כמו "אין דומה".

צעדו מזרחה לאורך הנחל (לכיוון גשר הרכבת, כאשר שער הכניסה מאחוריכם), עברו מעט את מבנה השירותים ועצרו לצד המים, לא הרחק מהשער האחורי הקטן של הגן הלאומי.

« משימה 3 צומחים ליד המים, וגם על המים

מי הנחל בגן לאומי ירקון נקיים ואינם מזוהמים, ולכן גדלה כאן צמחיית גדות נחלים עשירה. גם על פני המים גדלים צמחים. הם צפים ומיוחדים למראה. אלו הם צמחי מים.

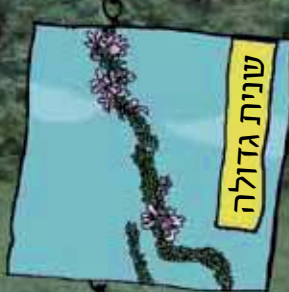
נסו לזהות את צמחי הגדה לעומת צמחי המים. העבירו קווים בין תיבות המילים לבין ציורי הצמחים.

צמחי מים

צמחי גדה

קרנן טבוע

שנית גדולה

סוף מצוי

ערבה מחודדת

נופר צהוב

קנה מצוי

הידעת?

קנה סוף? אין דבר כזה! קנה מצוי וסוף מצוי הם שניהם צמחי גדות נחלים, אך מדובר במיני צמחים שונים.

המשיכו לאורך הנחל עד שער היציאה הקטן, צאו וטפסו לכיוון הפילבוקס - מבנה האבן העגול שמעבר לפסי הרכבת.

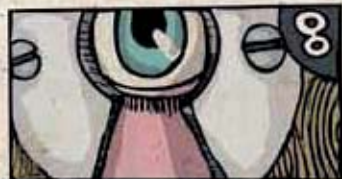
« משימה 4

גשר הרכבת והפילבוקס: משלימים את הסיפור

בסוף המאה ה- (1) רצו איכרי פתח תקווה הסמוכה, שהיתה אז מושבה ולא (2) גדולה, להתחבר לקו ה (3) כדי להוביל (4) לנמל יפו. המסילה עצמה נסללה בשנים 1921-1922. בעשור שבא לאחר מכן החליטו ה (5) , ששלטו באותה תקופה בארץ ישראל, להקים עמדת שמירה לצד המסילה. זאת ב (6) להגן עליה מפני פורעים ערבים. מבנה שמירה זה, כמו מבנים דומים נוספים ברחבי הארץ, נקרא "פילבוקס" בשל צורתו שמזכירה קופסה של (7) (באנגלית, פיל=גלולה, בוקס=קופסה). התקרבו למבנה העגול ו (8) פנימה. נסו לדמיין כיצד הרגיש כאן השומר, לבדו ב (9) הטבע.

$$28:2+9-4=?$$

כעת חזרו אל השטח המגודר של הגן הלאומי.

« משימה 5 נחל הירקון: אז וכיום

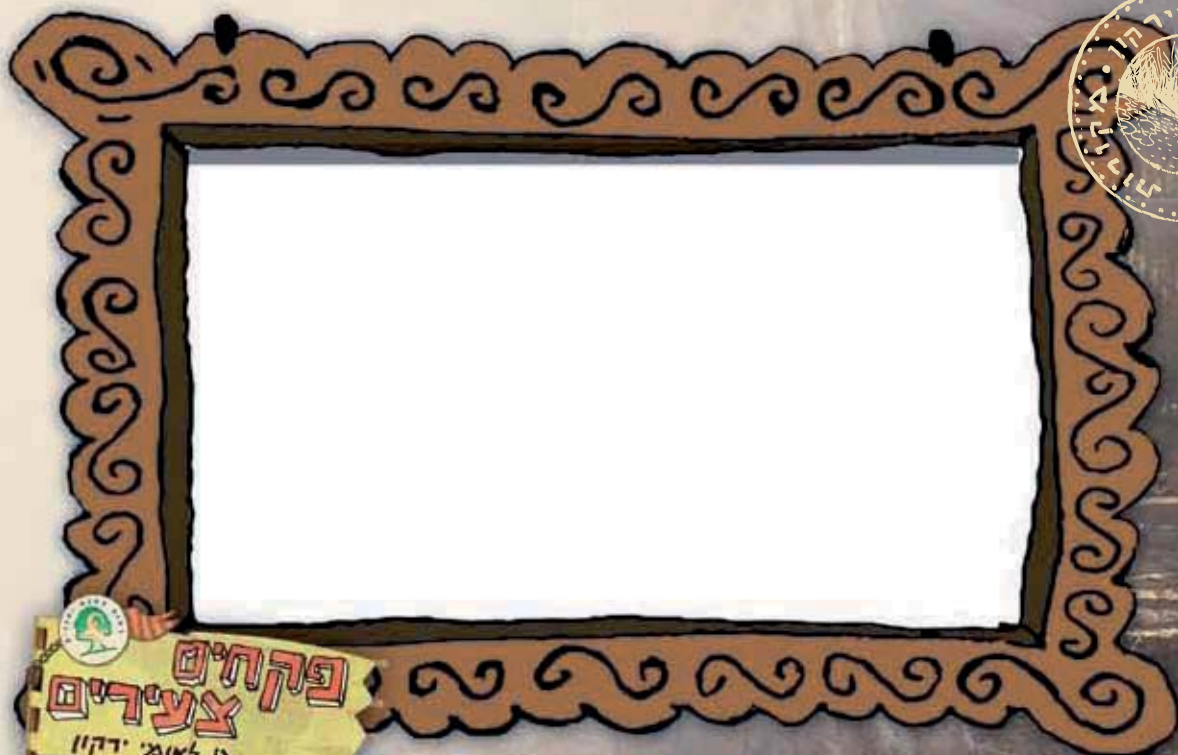

**משימה עבור המטיילים במתחם
אפק-אנטיפטריס:**

המבצר האדיר שנראה
מכל עבר איכלס לוחמים, תושבים
וסוחרים במהלך ההיסטוריה. אנא
ציירו כיצד נראה המקום בימיו
הטובים. כדאי ומומלץ להפעיל את
הדמיון ככל שתחפצו!

**משימה עבור המטיילים במתחם
מקורות הירקון:**

רוב מימי הנחל מנוצלים לטובת
האדם ולכן זרימתו כיום קטנה
מזו שהיתה בו בעבר. ציירו כיצד
לדעתכם נראה הנחל רק לפני כמאה
שנים: שופע ורחב מאוד, מעוטר
בצמחייה צפופה וסביבו ביצות.

**פקחים
צעירים**
גן לאומי ירקון

« משימה 6

היי חבר'ה!
יש משהו חשוב שאני רוצה שתדעו.
כאשר תפגשו את הסמל הזה -
ברחבי ישראל, דעו שהגעתם למקום מיוחד שצריך
לשמור עליו. כדי שתזכרו איך צריך להתנהג, המצאתי
את כללי שנ"ה טובה:

ש - שביל. למען ביטחונכם, על מנת שלא לפגוע
בעתיקות ובטבע. יש ללכת אך ורק בשבילים המסומנים.
נ - ניקיון. שמרו על הניקיון. הלכלוך אינו נעים לאנשים
וגם פוגע בבעלי החיים.

ה - הסתכלו. אל תגעו בחי, בצומח ובעתיקות
שסביבכם, כדי שגם מבקרים אחרים יוכלו ליהנות מהם.

התבוננו באיורים וסמנו בעיגול את ההתנהגויות המזיקות
שראיתם בביקור שלכם בגן לאומי ירקון.

פקחים
צעירים
 גן לאוני' דקלון

« משימה 7

מי גר בבריכת החורף?

עלו בדרך שלפני החורשה והגיעו לתצפית על בריכת החורף, שבמרכזה אקווריום גדול. אקווריום זה מדמה את החיים בבריכה, שמתמלאת בעונה הגשומה ומשמשת בית מוגן למינים רבים של דו-חיים. בעבר התקיימו בריכות חורף רבות בארץ, אך הן נפגעו כתוצאה מבנייה וזיהום.

ענו על השאלות באמצעות בחירת התשובה הנכונה. מצאו את מספר וסעיף התשובות הנכונות על גבי חלקי הפאזל המתאימים וצבעו אותם. מי היצור שגיליתם בתוך החוברת?

1. בריכת החורף מתמלאת

א. אחרי הסתיו

ב. אחרי האביב

2. דו-חיים מסוגלים לחיות

א. במים וביבשה

ב. באוויר ובחלל

3. המינים הבאים הם דו-חיים:

א. שועל, קיפוד, נמיה, זאב

ב. צפרדע, סלמנדרה, קרפדה, אילנית

4. בבגרותו, הופך הראשן להיות

א. תנין זעיר

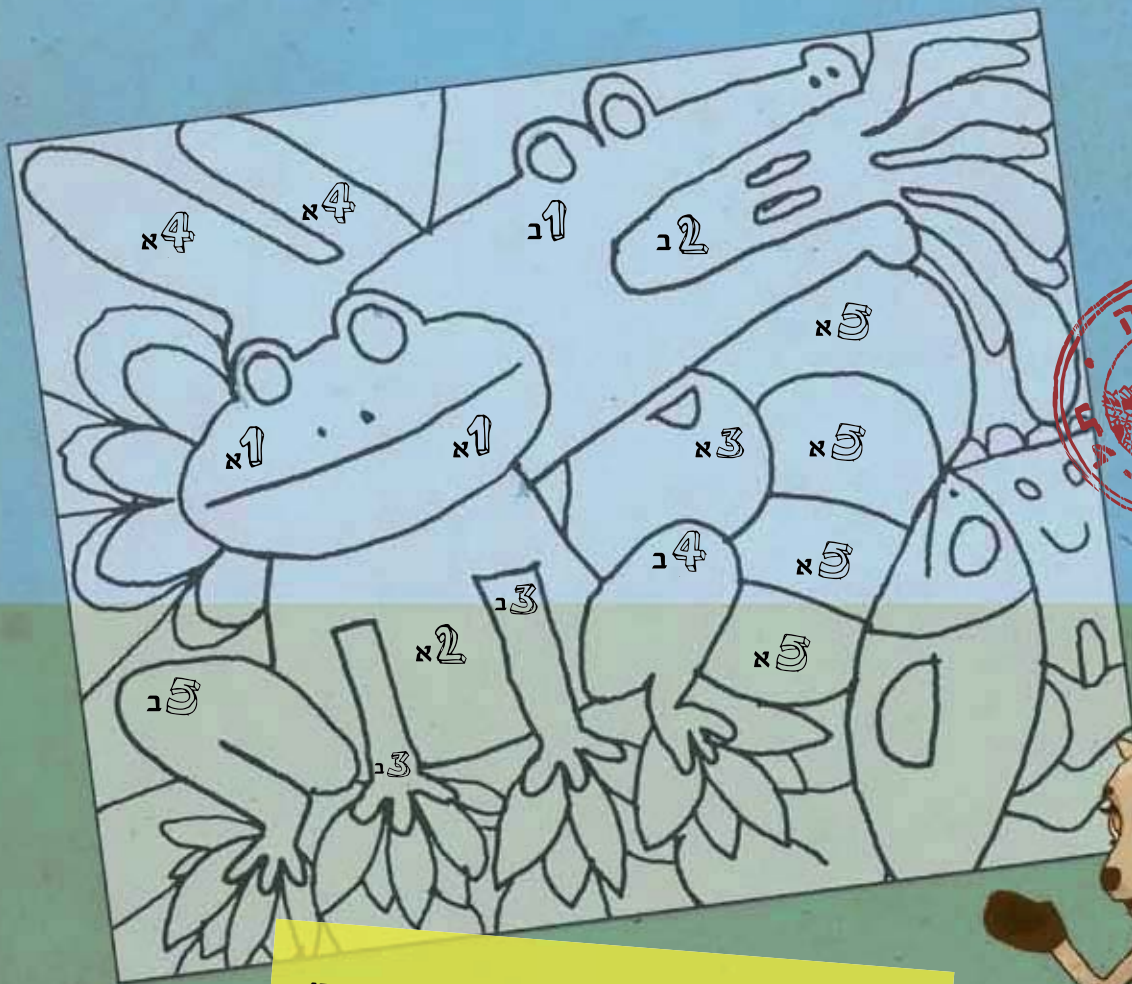
ב. צפרדע

5. בריכת החורף מתמלאת בעיקר בזכות:

א. ברזים

ב. מי גשמים

הידעת?

רשות הטבע והגנים משמרת את בריכת החורף כדי לאפשר את קיומם של דו-חיים הנמצאים בסכנת הכחדה. כך למשל טריטון הפסים או החפרית המצויה.

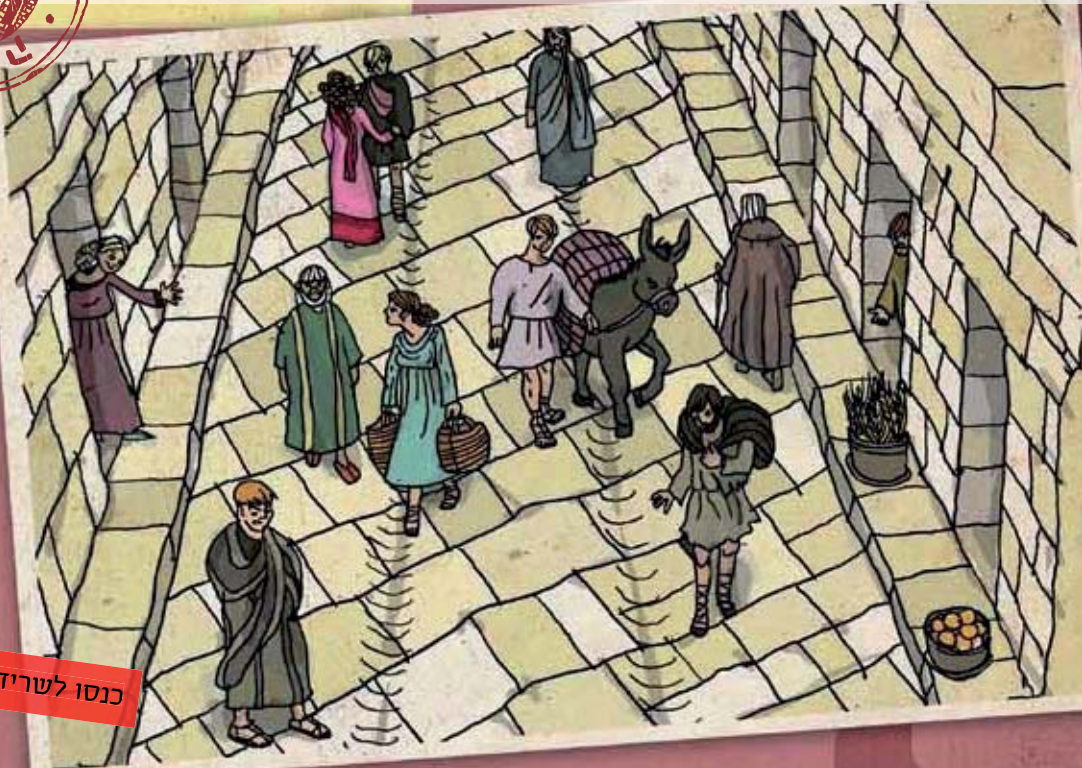
המשיכו בשביל לכיוון התיאטרון שבתחילת שרידי הרחוב הרומי (הקארדו).

« משימה 8

הרחוב הרומי: כולנו ארכיאולוגים

אם תחפשו היטב, תוכלו למצוא לאורך הדרך המובילה מהתיאטרון לכיוון המבצר רמזים רבים מן העבר. עליכם לאתר לפחות שלושה מתוך הפריטים הבאים, סמנו V אם אתם מזהים אותם בשטח.

- ☐ קשתות אבן מול התיאטרון הקטן.
- ☐ אבני רחוב שלובות בצורה אלכסונית - מבנה שנועד להגביר את יציבות ועמידות אבני הדרך.
- ☐ סימנים עגולים לצד הרחוב - שרידים לבסיסי חביות חרס שבהן הציגו הסוחרים את מרכולתם (רמז: חפשו אותם לצד עץ האורן הגבוה).
- ☐ חריצים באבני הרחוב שנגרמו ממעבר של עגלות לאורך השנים.
- ☐ עדות בשטח ל"שוד אבנים" - בעבר נלקחו מהאתר אבנים ששימשו לבנייה, וכיום נותרו במקום רק "חורים" גדולים.

כנסו לשרידי המבצר.

« משימה 9 »

מתחם המבצר: מפה אישית

לפני כאלפיים שנה הרחיב המלך הורדוס את היישוב.
מה שאתם רואים כיום, הם שרידי מבצר מהתקופה העות'מאנית (הטורקית).
לפניכם מפה "ריקה" של מתחם המבצר. טיילו במקום וחיקרו אותו היטב. כעת
עליכם לסמן במקומות המתאימים את מה שאתם רואים בשטח:

- חרכים צרים שמהם ירו בחץ וקשת
- פתחים בצורת קשת בחומות
- חצר המושל המצרי
- מגדלי שמירה
- גדר ברזל ירוקה
- עץ אזדרכת גדול במיוחד
- שער מערבי
- גרמי מדרגות

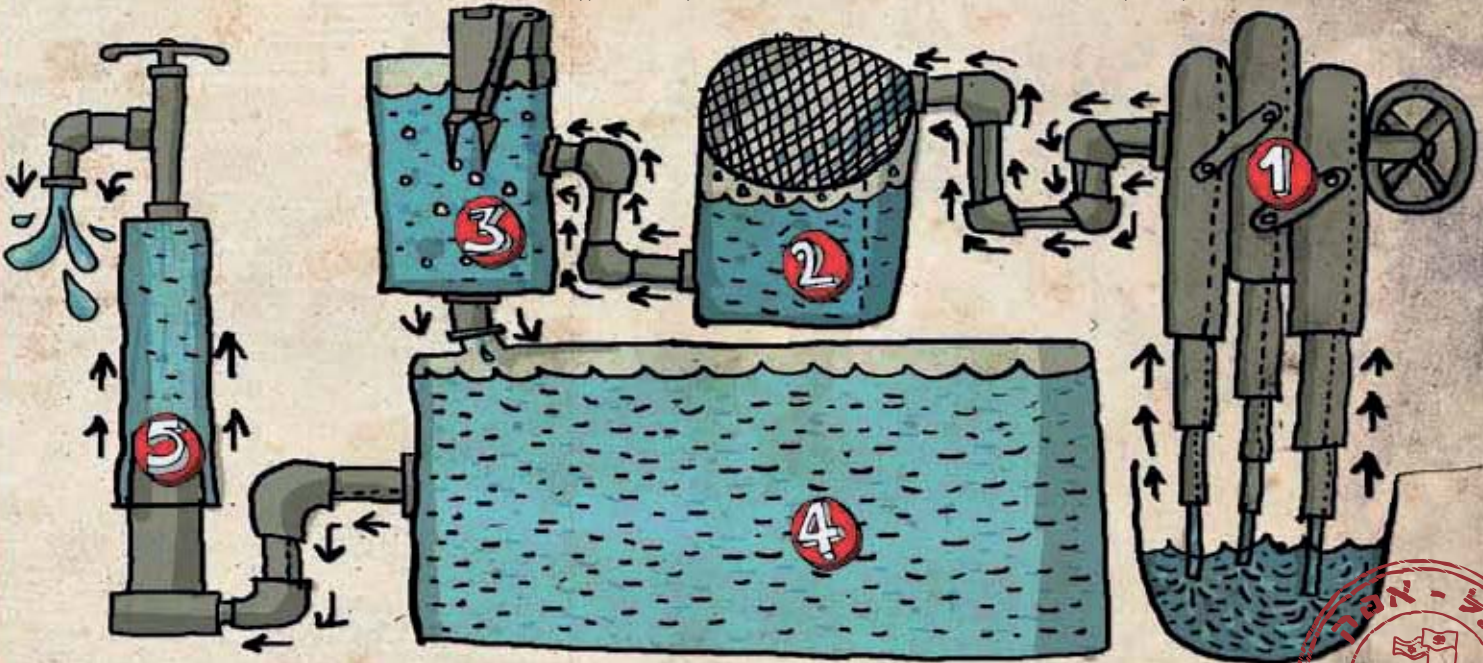

« משימה 10 »

מפעל המים: מהנדסים צעירים

מבנה זה הוקם בשנות השלושים של המאה שעברה. תושבי ירושלים סבלו תמיד ממחסור במים וזו הסיבה להקמת מפעל זה, שתפקידו לטפל במים ולהזריםם בצינורות מהירקון ועד לירושלים.

לפניכם איור המתאר את סדר הטיפול במים, משאיבתם ועד העברתם לירושלים. העבירו קו בין התחנות השונות של המים לבין המתקן המתאים להם.

שאיבה
(הוצאת המים
מתוך המעיינות
הטבעיים)

בניין הסנקה
(הזרמת המים בלחץ
בעזרת משאבות ענק
בצינורות לכיוון ירושלים)

מבנה אגירה
(שמירת המים הנקיים
והמחוטאים במבנה סגור,
לפני העברתם לירושלים)

מבנה ניקוי וסיון
(טיפול ראשוני במים
והסרת מזהמים שונים)

מבנה הכלרה
(הוספת החומר כלור,
שנועד לחיטוי
המים שנוקו)

לא יאמרו לאדם ולא יאמרו לאדם

התחייבות הפקחים הצעירים

אני, פקח/ית צעיר/ה בארץ ישראל,
אמשיך לבוא לטבע, להכיר ולטייל.
אספר לילדים אחרים, לקרובים ושכנים
על מה שלמדתי ועל "פקחים צעירים".

אני מתחייב/ת לשמור בכל האתרים
על בעלי החיים, העצים, הפרחים,
להתנהג בשמורות ובגנים בצורה נאותה
ולדאוג שהסביבה תהיה נקייה.
לכבד את הטבע ואת כל אוצרותיו
בכל מקום ובכל מצב.

על החתום _____

גן לאומי ירקון _____

חתימת הפקח

שם הפקח

ניתן באתר

תאריך

להתראות בגנים הלאומיים
ובשמורות הטבע הבאים!!

רשימת אתרים
של פקחים צעירים:

בית גוברין
גמלא
אפולוניה
מבצר נמרוד
תל דן
משושים
עין חמד
נחל עמוד